

קונטרס

זכור לאברהם

יבואו בו כמה דברי תורה שנאמרו בחג הסוכות
בשמחת בית השואבה לרגל יומא דהלולא קדישא של

כ"ק אדמו"ר הרה"צ

מרן רבנו אברהם ישכר זצללה"ה זי"ע

מראדזין

וכן יבואו בו תולדותיהן של צדיקים, וכמה גנוזות
שלא ראו אור עד הנה

יוצא לאור בס"ד

על ידי מכון "תפארת ראדזין"

להוצאת והפצת ספרי ותורת

רבתינו הקדושים זי"ע מאיזביצא-ראדזין

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

פה עיר התורה והחסידות בני ברק ת"ו, חג הסוכות תשפ"א

תוכן הענינים

1

2....."דברים אחדים"

שיחת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

לרגל יומא דהלולא, שמחת בית השואבה, שנת תשע"ו...4

שיחת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

לרגל יומא דהלולא, שמחת בית השואבה, שנת תשע"ח...12

אור זרוע לצדיק

מתולדותיו בקודש של כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצוק"ל...22

מכתב משארית הפליטה אודות פעילות כ"ק מרן זצללה"ה

בעיר סוסנובצה לאחר המלחמה...30

מכתב קודש

מאת כ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה בעל ההילולא

לאנ"ש בית החסידים בעיר חיפה יע"א...32

©

כל הזכויות שמורות למכון "תפארת ראדזין"

להוצאת והפצת ספרי ותורת רבותינו הקדושים זי"ע

מאיזביצא ראדזין

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

דברים אחרים

2

הדור אתם ראו קונטרס הניתן לפניכם אשר בשם 'זכור לאברהם' יכונה, כשמו כן הוא, להזכיר אותנו 'זכותא דאברהם' רחימא, ה"ה אבינו רוענו עטרת ראשנו ונזר תפארתנו כ"ק מרן אדמו"ר רבנו אברהם ישכר זצוק"ל, אשר כלתה נפשו לאלוקיו ביום כ' בתשרי אושפיזא דיוסף צדיקא, ה' דחול המועד סוכות תשס"ו, במלאות טו שנה לעלותו בסערה השמימה נבג"מ, זכותו הגדולה תגן עלינו ועל כל ישראל.

בימים כתיקונם, זוכים אנו להתאסף יחדיו במסיבת מרעים, במחיצת החסידים הישרים אנשי שלומנו היקרים הי"ו, בסעודת יומא דהלולא, רצופה בשמחת בית השואבה לקיום שמחת החג, והימים האלה נזכרים ונעשים, ועולה בנו זיכרונות לטובה בהלו נר מרן על ראשנו, ואין עושים נפשות לצדיקים דבריהם הם זיכרונם.

אכן בשנה זו, בהימוט מוסדות תבל, בעת צרה ליעקב כאשר פשט הנגף ל"ע, ה' ימנע מגפה מנחלתנו, ואין אנו יכולים לעלות וליראות כימים ימימה, עולה הצורך לזכור ולהזכיר אהבת קדומים ולהחזיק בקשר עליון עם כ"ק מרן זצוק"ל בעל ההילולא, ואם אין אנו יכולים לראות ולהיראות, אזי לפחות יש לנו להתעלס באהבים בדברי תורה ובדרכי הנהגה הקדושה שנחקקו בעצמותנו לאורך השנים, וכן להעלות דברי תורה בענייני החג בבחינת פקודי ה' ישרים משמחי לב, וזאת יעלה לפני כיסא הכבוד בבחינת קרבנות, כמו שאמרו חז"ל 'כל השונה בפרשת קרבן כאלו הקריב קרבן', אף אנו נעורר ונתעורר, עורי נא חלי נא פני דר עליון, שנזכה במהרה לרפואות ולישועות, עד שנוכל להתאסף כאז ומקדם מבלי מכשול.

אי לכך, אמרנו לאסוף באמרים ממשנת כ"ק אדמו"ר שליט"א, חלק ממה שנאמר במסיבת מרעים אנשי שלומנו היקרים הי"ו, כפי שהועלו על הכתב סמוך לאמרתם ונמסרו מבי גזא דמלכא כ"ק מרן שליט"א, עם מעט עריכה והתאמה למסגרת זו.

והוספנו מדור לתולדותיו של אותו צדיק, למען יהיה בבחינת 'בעל השמועה עומד כנגדו' ממה שנרשם בשעתו במכתב העתים סמוך לפטירת מרן ז"ל. וזאת למודעי, שאין בכל זאת אפילו טיפה מן הים מהנהגתו בקודש של כ"ק מרן בעל ההילולא זצוק"ל, כידוע לכל באי שערי קדשו, כמה שהיה כ"ק מרן זצוק"ל איש האשכולות בתורה ובהנהגה ובדרכי מידותיו היקרות והנאצלות, ומים רבים לא יוכלו לכבות אהבת קדומים למי שזכה לחזות בקלסתר פניו הקדושות וזכה לנכוח במידותיו החמודות, בעת שהופיע עלינו כמלאך משיירי כנסת הגדולה ואשרינו שזכינו לכך.

כמו כן צרפנו כמה עניינים שטרם פורסמו, ביניהם מכתב קודש מאת כ"ק מרן זצ"ל הניתן כאן לראשונה, ועוד דברים כפי שתחזינה עיניכם מישרים. ויהי רצון שנזכה לישועת ה' כהרף עין, לרפואות ולישועות, ולהיחתם בגמר חתימה טובה.

מערכת "תפארת ראדזין"

“וְהָיוּ עֵינָיו רְאוּת אֶת-מִזְרִיחַ...”

(ישעיה ל, ב)

שיחת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

4

בסעודת יומא דהלולא של

כ"ק מרן אדמו"ר מוהר"ר אברהם ישכר זצלה"ה

אור ליום י"ט תשרי (מוקדם), ד' דחול המועד סוכות תשע"ז

אתנו רבנו, מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו!

[סוכה נא:]

יש להבין עניין גודל השמחה בחג הסוכות, שהגיע לידי שיא ב"שמחת בית השואבה". כמו כן יש להבין, למה באה שמחה זו לידי ביטוי מיוחד בעת עבודת ניסוך המים דווקא?

כדי להבין את עניין השמחה העצומה בחג הסוכות, נקדים הסתכלות במהותה של מצוות סוכה, אשר אנו זוכים לקיים בימים קדושים אלה.

הנה זכיתי כמה וכמה פעמים בחג הסוכות בשנים עברו, לשמוע מפי כ"ק אאמו"ר הרה"צ זלה"ה, אשר לזכר יומא דהלולא שלו התקבצנו ב"ה הנה.

כ"ק אאמו"ר זצ"ל אמר והדגיש כמה פעמים, שבמצוות סוכה אנו מוצאים עניין, שאיננו מוצאים באף מצווה שבתורה. והוא: עניין מצוות השינה בסוכה. המיוחד בכך הוא זה, שבעוד שבשאר מצוות שבתורה, ניתן לקיימם אך ורק בעת שהאדם במצב של יקיצה, הרי לעומת זאת במצוות סוכה אפשר לקיימה גם בעת שנמצא במצב של שינה, שהוא מצב של בלי דעת. ולא זו בלבד שאפשר לקיימה כך, אלא שגם מצווה האדם בכך, וכמו שרש"י נקט בלשונו הקדוש בראש פרק הישן (סוכה כ:): "עיקר ישיבת הסוכה, אכילה שתייה ושינה". והוא דבר פלא.

והנה, באמת מצינו בזה דברים נפלאים מאת רבן של ישראל מרן הקדוש בעל "אורחות חיים" זלה"ה, שעמד כבר על נקודה זו. ומבאר רבנו זצלה"ה בזה, שהדבר הזה מלמד על עומק מיוחד במצוות סוכה, המראה בכך שאיש ישראל בעומק נפשו קשור הינו להשי"ת בבחינה ובאופן שלמעלה מן הדעת, ולפיכך מצינו שניתן לקיים המצווה אפילו בעת השינה שאז האדם מסולק מבחינת הדעת

שבו. ראו דברי קדשו בספר "סוד ישרים" לחג הסוכות (=מובא בחוברת ליקוטים מדברי רבותינו הקדושים זללה"ה).

ואמרתי לנפשי בס"ד להוסיף דברים בזה, על יסוד דברי רבותינו הקדושים זללה"ה המבואר בספרתם כמה וכמה פעמים, כאשר כל המצוי בדברי קודשם עיניו תחזינה מישרים, כנודע.

שהנה לכאורה יש להקדים ולהבין בעניין 'שינה בסוכה', מה העניין בקיום מצווה זו, האם המצווה בעצם השינה הסוכה, או שהמצווה הוא במה שמניח עצמו לישן בסוכה.

והנה פשוט לכאורה, ששינה עצמה בסוכה, מבלי שיניח עצמו מדעתו בסוכה, וכגון שבעצמו הלך לישן מחוץ לסוכה מאיזו סיבה שתהיה, ואחר כך משנרדם, בא חברו והניחו כמות שהוא ישן במיטתו בתוך הסוכה, והוא לא ידע מזה כלל והמשיך לישון בסוכה עד שנתעורר, בזה לא קיים שום מצווה כלל, שהרי לא ידע כלום מכל אשר נעשה. אלא בהכרח, שהמצווה היא, במה שמניח עצמו לישון בסוכה. אלא שהמצווה נמשכת לאחר כך, מכוח מה שהניח עצמו מקודם בסוכה, על מנת לישון בסוכה.

(ובאמת יש לומר שגם ביושב מעצמו בסוכה שלא על מנת לישון, אלא שתקפה עליו שנתו ונרדם, גם כן מקיים המצווה, שהרי סוף כל סוף נרדם מכוח תחילת ישיבתו בסוכה, ובפרט אם היה בדעתו לישב בסוכה גם על מנת לישון אחר כך, אלא שעכשיו לא היה על דעתו לישון אלא שנרדם מעצמו מחמת עייפותו.)

וכבר ידוע מה שדיברו מזה בכמה ספרים, בשאלה האם יכול אדם להוציא את חברו מן הסוכה בשעת השינה, בשביל שיוכל לישן שם בעצמו כדי לקיים מצוות סוכה שבשינה, או לשם צורך של אכילה בסוכה וכדומה.

ונראה פשוט מתוך דברי רבותינו הקדושים זללה"ה, שאין לעשות כן. שאף אם אמנם חברו יהיה פטור בזה האופן מן העונש, שהרי הוא אונס ופטור, מכל מקום הרי בכך מונע הוא מצווה מן חברו על ידי שגוזל ממנו מצוות סוכה בכל רגע ורגע, כאמור בדבריהם הקדושים, אשר מצווה זו של סוכה מקיימים גם בשינה. והלוא במה דבריהם אמורים, אם לא באופן כזה שמניח עצמו לישון ומכוח זה נמשכת שנתו אחר כך כמובן. שהרי אם נאמר שזה הולך רק על ההנחה שמניח עצמו לישון, הרי אין כאן שום מצווה בעצם השינה כי אם על ההנחה לבד, וזה הרי נעשה בהקיץ, ואם כן אין השינה מעצם המצווה אלא רק כעין תנאי במצווה.

6 כמו שכתבו חלק מן הראשונים והפוסקים לנמק בזה הטעם, מדוע אין מברכים על השינה בסוכה כשהוא נכנס רק לצורך שינה, וכתבו, שזהו מפני שאין לדעת אם יצליח להירדם או לא ונמצא שעלולה ח"ו ברכתו להיות לבטלה, ואכמ"ל. אלא מוכרח הדבר מתוך דבריהם הקדושים כפי היסוד הנ"ל, שבמה שעושה האדם המעשה בהקיץ, בכך שמניח עצמו לישון בסוכה, מזה נעשה אחר כך המצווה גם כשהוא נרדם, ומקיים מצווה זו בשינה על כל רגע ורגע מכוח מה שהלך לישון, ודו"ק.

וממילא פשוט מזה, שכשם שאסור לבטל מצווה מחברו בהקיץ, הוא הדין ומכל שכן שאסור ליטול מחברו מצווה זו של שינה בסוכה שמקיימה בכל רגע ורגע שהוא ישן בסוכה כאמור, והדברים ברורים).

על כל פנים יוצא מכאן יסוד חשוב, שאדם נידון בשל מעשיו שעשה בהקיץ, גם על הזמן שבשינה. [ובאמת מצאנו כעין זה אף בכמה עניינים אחרים, ואמנם כמדומה שמבואר בספרים הקדושים, כי מצוות סוכה באופן שמקיימים אותה באכילה ושתייה וגם בשינה, בכוחה לעשות תיקון ושמירה לכמה מיני אופנים של פגמים שונים באדם שנגרמים אצלו בעת שאינו בדעת. ואכמ"ל].

*

והנה כעין אסמכתא ליסוד זה, מוצאים אנו במקום אחר ובעניין שונה ואפילו הפוך מנידון המדובר כאן.

שכן במסכת בבא קמא דף ד. מבואר שם בגמרא בזה הלשון:

"לא הרי השור כהרי המבעה (=אדם המזיק, לשיטת רב ש'מבעה" זה אדם"), הצד השווה שבהם שדרכם להזיק. מקשה הגמרא: וכי אדם דרכו להזיק? מתרצת הגמרא, בישן. שוב מקשיה הגמרא: וישן דרכו להזיק? ומתרצת על כך: "כיוון דכייף ופשיט, אורחיה הוא" (=רש"י: "כיוון דכייף ופשיט את רגליו, אורחיה הוא, לשבר כלים שבצד מרגלותיו"). וכתבו תוספות (בד"ה כיוון) "בירושלמי יש, דישן לא מחייב אלא כשהשכיב בעצמו אצל הכלים, אבל אם ישן והביאו כלים אצלו, ושברן, פטור, שהם גרמו לו. וכן אם היה ישן, והלך חברו לישן אצלו והזיקו זה את זה, הראשון פטור והאחרון חייב", עכ"ל התוספות.

גם כאן רואים אנו במפורש את היסוד הנזכר, שאדם נידון בשל פעולותיו בהקיץ, אף על מעשיו שנגרמו לו בעת השינה בעטיין של מעשיו בהקיץ. אם כן במכל-

שכן ובמידה טובה מרובה, שבכל רגע ורגע אשר הוא ישן בסוכה מכוח
 7 שהשכיב עצמו לישן בה, זוכה לאור קדושת המצווה של מצוות סוכה שכנגד כל
 המצוות היא שקולה כדאיתא בפייט לחג הסוכות כידוע ('מצוות סוכה, כנגד כל
 המצוות היא שקולה').

*

העניין שהביאנו לדבר מעניין זה, הינה לימוד הנהגה ויסוד בעבודת השם, שיכול
 להיות נלמד מכאן.

שכן הנה רבות פעמים קורה לאדם, שהוא עושה מאמצים לתקן מעשיו שיעלו
 כהוגן כפי רצונו הטוב להיטיב, ואף על פי כן, מסיבות שונות ומשונות שלא כל
 העיתים שווים ולא כל עת מסוגל לכל דבר, מסיבות שונות ונסתרות או מצד
 ניסיונות האדם ופיתויי היצר וכדומה, לא תמיד הדבר עולה בידו כהוגן. מתוך כך
 נולדים אצל האדם רוב עגמת נפש וצער, עד שאין הוא מוצא מנוח בנפשו. מצב
 זה בעצמו הינו גורם לאדם עצבות וצער, אשר בעטיין מתרחק הוא מן האור עוד
 יותר, ונכנס יותר לניסיונות, כידוע. והן רבת שבעה לה נפש האדם רוגז וצער
 מכאלה וכיוצא באלה, והדבר הינו בגדר "גרמה בנזיקין" לכל מיני צער ועוגמת
 נפש הנמשכים מהם ומהמונם. דברים הללו ידועים הם אצל כל אדם מן הניסיון,
 כל אחד לפי נפשו ובחינתו.

אכן, מתוך מצוות סוכה זו, שאותה מקיימים אנו כאמור גם במצב של "שינה",
 נמצאנו למדים, שמכיוון שעושה האדם השתדלות מצדו, אף כי לפעמים נראה
 ונדמה שאין עולה בידו כפי חפצו, אבל באמת מאחר שעשה מצדו כל הנצרך,
 שוב נוטל השם יתברך מעשיו גם מהנעשה לאחר מכן שלא מדעת כביכול,
 ומברר אותן שהכול בבחינת מעשה מצווה. זאת למדים אנו מתוך עניין של שינה
 בסוכה, וכמו שנתבאר.

*

והנה עוד עניין חשוב רואים אנו במצוות סוכה, שמצווה זו מיוחדת הינה בכך,
 אשר מלכתחילה מכניסים בו כל ענייני הגשמיות של אדם, כדוגמת אכילה
 ושתייה ושינה, טיול ושיחה וכל היוצא, הכול מתקדשים בקדושת הסוכה ונכללים
 במצווה קדושה הלזו, כמו שהאריכו בספרי צדיקים בזה.

ובאמת מהיכן אנו זוכים לכל זאת?

8

ויש לבאר, שלאחר מחילת עוונות של עם ישראל, שעשו תשובה בזמן ימים הנוראים כל אחד לפי בחינתו, ויום הכפורים הרי עיצומו של יום מכפר כמבואר בגמרא, עכשיו זוכים אנו לחסות בצל השכינה בבחינת "ימינו תחבקני" כמבואר בספרים הקדושים. ממילא זוכים אנו לראות מה שאין אנו יכולים לזכות ולראות במשך כלל ימות השנה, בעת שטרם חזרנו בתשובה שלמה, כנאמר בכתוב "כי עוונותיכם היו מבדילים ביני וביניכם", היינו שנעשה כביכול מסך המבדיל בינינו לבין אור הקדושה. אבל "עתה" אין "ועתה" אלא לשון תשובה (מדרש רבה, בראשית), זוכים אנו לראות שהקב"ה באמת נמצא עמנו בכל עת ובכל שעה. שכל עוד שלא ביררנו עצמנו בתשובה לא זכינו שהשם יתברך יברר אותנו ונראה כל זאת בחוש, ועתה זוכים אנו בחוש לראות זאת, אחרי עבודת תשובה ותפלה וצדקה של הימים הנוראים בס"ד.

וזהו העניין שאנו זוכים עתה להיכנס אל הסוכה יחד עם כל ענייני הגשמיות, מכיוון שעכשיו נתגלה לנו עין בעין כי אף הגשמיות שנראית כך לעיני האדם, באמת הינה אחוזה ברוחניות, ובכולם יש אור פנימי ועבודת השם, מה שקודם לא השכלנו לראות בשל המסך המבדיל כמובן. וזהו הכול מכוחה של מצוות סוכה, כפי שנתבאר.

בזה אפשר גם לבאר מחלוקת התנאים בגמרא על הפסוק "כי בסוכות הושבתי את בני ישראל", שנחלקו בכך התנאים הקדושים רבי אליעזר ורבי עקיבא (סוכה יא): "דתניא, כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, ענני כבוד היו, דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר, סוכות ממש עשו להם (פרש"י: סוכות ממש, מפני החמה, בשעת חנייתן היו עושים סוכות)".

ולכאורה לפנינו מחלוקת "מן הקצה אל הקצה", לשיטה אחת מדובר היה בסוכה רוחנית של "ענני כבוד", ואלו לשיטה שנייה מדובר בסוכה גשמית רגילה. ועוד, למאן דאמר "סוכות ממש עשו להם", מה אפוא הרבותא בכך, ובפרט שבני ישראל היו העושים ואין כאן שום נס כלל, ומה טעם לעשות זכר לזה.

ויש לבאר בס"ד על דרך האמור, שבאמת אלו ואלו דברי אלוקים חיים.

כי הנה כידוע ישנם שני אופנים בעבודת השם. האחד, העסק ברוחניות שזהו תורה ותפילה וכדומה, זאת היא בבחינת ענני כבוד. אבל יש אשר עובדים את השם יתברך גם בענייני גשמיות כאכילה ושתייה משא ומתן וכדומה.

והנה באמת שני העניינים צריכים הם לעבודת השם. אלא שלפעמים לאו כל אדם זוכה לראות, לכוון ולהרגיש בשעת מעשה, ולפיכך אינו רואה את האור⁹ שבמעשיו הגשמיים כביכול. אבל לאחר שמקדש ומטהר עצמו, אזי מברר השם יתברך כל מעשיו הקודמים, ומראה לו כי גם בעת שהיה נראה בעיני עצמו רחוק מן השם, אבל באמת בכל מקום ומקום מצוי אור השי"ת, אלא שלא היה נראה הדבר אז לנגד עיניו, כל עוד שלא נזדכך במעשיו ולא הזדככה ראייתו. ועכשיו משזיכך מעשיו, אזי ממילא זוכה הוא לראות בעיניו כיצד כל מעשיו נמצא בהם האור, אלא שממנו נתעלם הדבר לפי מצבו דאז.

לפי זה, מובנים שתי השיטות, כי באמת אלה ואלה דברי אלוקים חיים, והכול הולך אל מקום אחד. ששני העניינים הללו, מתבררים באופן מיוחד במצוות סוכה, כיוון שבשורש דבוקים בני ישראל בהשם וחפצים לעשות רצונו, ורוצים בהתבררות מעשיהם, ובמצוות סוכה עכשיו זוכים לכל זה.

מעתה מובן היטב גודל עניין השמחה בחג הסוכות דווקא. כי מה לנו גודל השמחה אצל האדם יותר מזה, כאשר הוא יודע וחלי ומרגיש בעליל כי השי"ת נמצא עמו בכל מעשיו, ואפילו במעשיו הגשמיים שעד הנה לא הרגיש בהם שום אור, הנה עכשיו רואה הוא את האור אפילו בפעולותיו הפשוטות כמו ענייני אכילה ושתייה, ובעניין השינה בסוכה מתברר אצלו כי השם יתברך חפץ במעשיו ומברר אותם אחת לאחת, עד שאפילו מה שישן מבלי דעת, גם את זאת מברר השם יתברך, מאחר שהאדם מצדו עושה התחלה בזה. ואף שהמשך לא היה מדעתו כלל, וכמבואר. ובעת שאדם יודע מכל זה, הכיצד לא ירגיש קרבת אלוקים מכל הצדדים בגודל אהבה בבחינת "ואני קרבת אלוקים לי טוב", ואיך לא ירקוד מרוב שמחה?

*

עניין זה, היה מתברר ביותר בעת "שמחת בית השואבה" כמבואר בגמרא (סוכה נג) "בשעה שכרה דוד שיתין" וכו', נמצינו למדים כי בעמקות הגדולה ביותר שבנפש האדם, שם מצוי גודל היקרות, עד שתי הנפש ממש, שזוהי הנקודה העמוקה והפנימית ביותר. לפיכך, ממקום זה שממנו בקעה הצעקה הגדולה בימים הנוראים שקדם לסוכות בבחינת "ממעמקים קראתיך ה'", מזה העומק גופו בוקעת השמחה הגדולה ביותר, מתוך מעמקי לבו של האדם הכמוסים ביותר. כי זהו שורש הוויית נפש מישראל.

וזהו אפוא עוצם השמחה בימים אלה, עד כי מצינו לחז"ל שהעידו, שבזמן שמחת בית השואבה בבית המקדש אשר הוא מקום שמשם נברא העולם, ובמקהלות רבבות עמך בית ישראל, משם הייתה בוקעת ועולה שמחה הגדולה ועצומה של "שמחת בית השואבה". ובפרט בכוחם של "חסידים ואנשי המעשה" בעלי הרגשה וטהרת הנפש ביותר, עד שלא היה בית בנפשות ישראל ובחזרי חזריו של הלב, אשר לא הייתה מאירה באורה של שמחת בית השואבה.

בידוע הוא גודל עבודתו בקודש של כ"ק מרן אאמו"ר זצלה"ה בעל ההילולא, ובפרט בימים הקדושים של חג הסוכות זמן שמחתנו, שאז יצא מהסתרו, גליא לדרועא ונפל נהורא, בעת שנכנס לסוכה בליל הראשון, ואנפאה נהירין בנהירו עילאה, שהיו פניו הקדושות זורחות ומאירות, ובהתלהבות דקדושה היה מקבל פני האושפיזין עילאין בקריאת 'גוט יום טוב'! והיה אומר סדר האושפיזין בהתרגשות קודש. וכל עבודת ירח האיתנים חודש תשרי היה בהשגה עליונה, ובעת שהיה אומר ההושענות ביום הושענא רבא, כאשר היה מגיע לקטע "הושענא למען קדושים המושלכים באש" היה נשמע קולו ברגש עצור, שכן הוא הגבר ראה בעני עמו בשנות ראינו רעה וזעק וחילה פני דר עליון ממעמקי ליבו הטהור. וביום שמחת תורה, כאשר היה ניגש ואומר פסוקי 'אתה הראית' יצא מגדרו והיה נוהם בקול גדול ולא יסף 'אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלוקים', והיו רואים את הקולות.. כל זאת עין ראתה ולא זר, והדברים נחקקו בעצמותיו של כל מי שנכח במחזה קודש זו.

ובדברנו מיום חג שמחת תורה, הנה כמה היה כ"ק אאמו"ר זצלה"ה ספוג בדמו אהבת תורה, עד אין לשער ואין לספר. זכורני שהיה עומד ומתבונן מקומת דירתו משגיח מן החלונות ורואה בני תשחורת ואברכים עוסקים בתורה, כמה הביע נחת רוח מזה ועין לא שבעה מצחצחות נפשו זאת, כמדומה שזאת הייתה מן התענוגים היותר גדולים אצלו וכל חפציו לא ישוו בה. מי אשר שמע לימודו גמרא בנגינה, לא שמע לימוד ערב מימיו. וכל חיותו הייתה אחוזה ודבוקה בתורה. זכורני לא פעם ולא פעמיים, היה יורד באמצע היום אל הכולל וגמרא גדולה בידו, להראות לגאון ראש הכולל זצ"ל איזה פנינה יקרה מצא ברש"י או בתוספות והיו פניו מזהירות כזוהר הרקיע.

יהי רצון שזכותו הגדולה של כ"ק מרן א"א אדמו"ר הרה"צ זצלה"ה, תגן עלינו ובעדנו להתברך בחתימה טובה ובכל טוב, 'ואברהם עודנו עומד לפני ה'.

מה כאן עומד ומתפלל, אף למעלה בגנזי מרומים עומד ומתפלל. ונזכה במהרה
להיושע בתשועת עולמים, אמן כן יהי רצון!

11

כ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל

נפרד לשלום מן כ"ק מרן אדמו"ר מויז'ניץ זצוק"ל

בעל "ישועת משה" זצוק"ל

לאחר ביקור נימוסין בביתו נאוזה קודש

שיחת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

לרגל יומא דהלולא, שמחת בית השואבה, תשע"ח

מבואר במתני' סוכה דף נא ע"א:

"מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו.

"חסידים ואנשי מעשה היו מרקדים בפניהם באבוקות של אור שבידיהם, ואומרים לפניהם דברי שירות ותשבחות, והלוויים בכינורות ובנבלים ובמצלתיים ובחצוצרות ובכלי שיר, על חמש עשרה מעלות היורדות מעזרת ישראל לעזרת נשים – כנגד חמש עשרה שיר המעלות שבתהלים, שעליהן לויים עומדים בכלי שיר ואומרים שירה". (ע"כ)

ועל זה איתא בגמרא, דף נג ע"א:

"חמש עשרה מעלות.

"אמר ליה רב חסדא ליהוא מרבנן דהוה קא מסדר אגדתא קמיה, אמר ליה: שמיע לך הני חמש עשרה שיר המעלות, כנגד מי אמרם דוד?

"אמר ליה: הכי אמר רבי יוחנן: בשעה שכרה דוד שיתין (פירוש, יסודות של בית המקדש), קפא תהומא (צף התהום למעלה. רש"י), ובעי למשטפא עלמא. אמר דוד חמש עשרה שיר המעלות, והורידן.

"אי הכי, חמש עשרה 'מעלות'? 'יורדות' מיבעי ליה!

"אמר ליה: הואיל ואדכרתן מילתא, הכי אתמר: בשעה שכרה דוד שיתין, קפא תהומא ובעי למשטפא עלמא, אמר דוד: מי איכא דידע אי שרי למכתב שם אחספא ונשדיה בתהומא ומנח? (=רש"י: מפני שהחרס צולל ויורד, ואינו צף, כדי שירד וינוח על הנקב. ובאגדה דספר שמואל מפורש, שמצאו דוד על פני נקב התהום, וכתוב בו שהיה שם מששת ימי בראשית, ע"כ. וברש"י במסכת מכות דף יא.: בגמרת ירושלמי שמצא כלי חרס שהגביה קולו ואמר לו, אל תטלני מכאן, שאני כבוש על התהום מיום

מתן תורה שרעדה כל הארץ! ולא שמע דוד לדבריו ונטלו). ליכא
 דאמר ליה (וגו').

13

**"כתב שם אחספא, ושדי לתהומא, ונחית תהומא שיתסר אלפי
 גרמידי וכו'. כי חזי דנחית טובא, אמר, כמה דמידלי טפי מירטב
 עלמא. אמר חמש עשרה מעלות, ואסקיה חמיסר אלפי גרמידי,
 ואוקמיה באלפי גרמידי וכו'.**

(ע"כ)

ויש להבין, מה עניין גודל השמחה ששררה בעת שאיבת המים בעת
 הכנה זו לניסוך המים של חג הסוכות, עד שהגדירו אותה שמי שלא
 ראה שמחה זו לא ראה שמחה מימיו. לשמחה מה זו עושה? ומה
 הקשר כאן לט"ו מעלות?

ויש לומר, כאשר מקודם נבאר עניין ט"ו מעלות הללו, ומה שייכותן
 לניסוך המים שבשמחת בית השואבה.

אלא העניין הוא, שממעשה חפירת השיתין של בית המקדש, נמצאנו
 למדים דבר עמוק.

והוא, שאפילו ירד אדם ונפל לעמקי השיתין, מכל מקום אפילו בעמקי
 שאול שם מצויה שכינתו יתברך, כדרך שאמר הכתוב **"אם אסק שמים
 שם אתה, ואציעה שאול הנך"**. זאת רואים אנו ממה שדוד המלך שדי
 חספא [=חרס] לתוך התהום, ומיד נח ושקט התהום וחזר למעמקי
 האדמה, תחת אשר מקודם ביקש לשטוף העולם. זאת הפעולה מעידה,
 כי אם 'בשם ה' נזכיר', אזי אין שום שליטה לכוחות הטבע אפילו
 העמוקים והנידחים ביותר, משום שכל כוחם הוא רק עד מקום
 שמשמים ניתן להם, הלכך מכיוון שנתן בהם דוד שם שמים, תיכף
 נרתע התהום וחזר לאחוריו 'חמיסר גרמידי'. וכמו שגער השי"ת ברקיע
 עד שנקרש, וכן בים שביקש לשטוף העולם עד שאמר לו הקב"ה עד
 כאן תבוא כמו שכתוב "גבול שמת בל יעבורון בל ישובון לכסות
 הארץ".

וממה שאמר דוד חמשה עשר **"שיר המעלות"** רואים אנחנו, שאפילו
 מתוך עומק שאול יש דרך ומבוא לעלות מעלה מעלה. ומה שהשאר
 דוד 'גרמד' אחד, זהו בשביל **למירטב עלמא**, וההוראה בזה שלא ירגיש

14 אדם בעצמו גאוה, לפיכך נשאר מעט בשפלות כדי שלא יתגאה ואז שוב יתדרדר וייפול לתהום ח"ו. זהו הלימוד ממעשה כריית השיתין.

וזה יש לומר גם כאן לגבי 'שמחת בית השואבה'. שהרי חג הסוכות נחוג אחר יום הכפורים הנועד למחילת עוונות. ויכול אפוא אדם לדמות בנפשו כי המעוות בלתי ניתן לתקון, ואז מה הועיל הוא בתשובתו? לזאת באה 'שמחת בית השואבה' להורות לאדם, לבל יתייאש ח"ו, שכן אפילו נפל עמוק עד מאד, מכל מקום יש לו תוחלת ותקווה, וממדרגה למדרגה יעלה למעלה מעלה, וכל זאת, מכוח עבודת ניסוך המים ושמחת בית השואבה.

על כן הייתה השמחה גדולה אז כל כך, ודווקא בעת ניסוך המים. כי בעבודה זו ראו כיצד יכול אדם לעלות 'מבירא עמיקתא לאגרא רמה' ולחזור למעמדו...!

*

ויש להטעים הדברים, בהתאם לדברי הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע על עניין "ראשון לחשבון עוונות". וביאר הרה"ק מבארדיטשוב בספרו הקדוש "קדושת לוי", כי בימים נוראים חוזרים ישראל בתשובה לפני המקום יתברך, אכן אין זה אלא בבחינת "תשובה מיראה" מאימת הדין. אבל בחג הסוכות שמרבים ישראל במצוות, סוכה וארבעת המינים, ונכנסים לשבת ולחסות בצלא דמהימנותא בבחינת 'בצל כנפיק יחסיון', אזי חוזרים המה ישראל בתשובה מאהבה.

והנה ידוע מאמר חז"ל "העושה תשובה מיראה, זדונות נעשות כשגגות, והעושה תשובה מאהבה, זדונות נעשות כזכויות"

(ואגב, אולי יבואר בזה מאמר חז"ל שנתקשו בזה רבים "במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים עומדים", וזה פלא.

אכן לולא דמסתפינא אפשר, דעיקר מאמר זה נאמר על העושה תשובה מאהבה, שזדונות נעשות לו כזכויות, והיינו שבמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים עומדים, זאת אומרת משום שזדונות נעשות לו כזכויות. והרי איתא נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא משנברא, וביאר רבנו הגדול המהרש"א, שזה משום שלאווים הם מרובים מן העשים, כי יש רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה,

וזהו דקאמר בגמרא "נמנו" וגמרו וגו', היינו כי ספרו ומנו הלאווים ועשים, והוברר כי יש לאווים במידה יתירה מאשר עשין, ולפיכך נוח לו [וכו'] כי יותר יש סכנה והפסד בעבירת הלאווים, מאשר בשמירת העשין.

ועל זה הדרך אפשר, היות וזדונות נעשות כזכויות ממילא לא זו בלבד שמרויח העשין שיעשה אלא שגם הלאווין המרובים שעבר אף הן נעשין כזכויות. וזה רווח כפול ומכופל, שאפילו צדיק גמור אין לו זאת, הלכך אתי שפיר מה שאמרו "במקום שבעלי תשובה עומדים" וכו'.

ממילא אומר הרה"ק מבארדיטשוב, מובן היטב מה שאמרו "ראשון לחשבון עוונות" על יום ראשון של חג הסוכות, היינו מכיוון שעושים עכשיו תשובה מאהבה ממילא הזדונות נעשות כזכויות ולכן מעתה מתחילים למנות למעלה העוונות למצוא חשבון הזכויות שנעשו מהן, עד כאן דברי קדשו, ודברי פי חכם חן.

*

מעתה לפי זה יש מקום להוסיף ולומר, שזהו אשר היה השמחה הגדולה בבית השואבה, שמקודם בזמן הימים הנוראים שהשליכו רוע שאור וזרקו העוונות למקום אשר לא ייזכר ולא ייפקד, היינו לעומק תהום במקום אשר לא ייזכר ולא ייפקד, משום שאף כי חוזרים הם בתשובה, מכל מקום אין זאת אלא תשובה מיראה, שהזדונות נעשות כשגגות, ועדיין שגגות הן ויש צורך לזרקם ולהיפטר מהם.

(ואמרתי בס"ד, שזהו שאנו אומרים בליל יום הכפורים בעת כניסת החג "ונסלח לכל עדת בני ישראל וכו' כי לכל העם בשגגה". ותמוה לכאורה, שהרי על מזיד גם יש כפרה בתשובה, ובפירוש אנו אומרים בתפלת יום הכפורים "על חטא שחטאנו לפניך בזדון ובשגגה" ואומרים "הזדונות והשגגות אנו מכירין"? אכן יש לומר, שעתה בימים הנוראים אנו חוזרים בתשובה מיראה מאימת הדין, ועל ידי זה הזדונות נעשות כשגגות, וזהו שאמר "ונסלח... כי לכל העם בשגגה" פירוש שמעתה ייחשבו להן הזדונות כשגגות בלבד, אחר שעשו תשובה מיראה והסליחה מועלת כאן להפוך העוונות לשגגות. ודו"ק).

אמנם עתה, בבוא חג הסוכות שישראל עושים כעת תשובה מאהבה, ממילא נעשים הזדונות כזכויות, לפיכך עכשיו אנו מנסכים המים

שנשאבו בששון, ומטילים אל עמקי השיתין, כיוון שעכשיו הפכו אותם העוונות לזכויות. ואדרבה, עתה עושים מן מי תהום הללו מצווה, 16 שמנסכים אותם לשם המים על גבי המזבח, היות והעוונות נעשו זכויות עד שראוי לנסך שם לפני המקום לרצון לפניו יתברך.

ממילא מובן, כי על כזאת באמת יש לאדם טעם ועניין לשמחה יתירה עד שבאמת "מי שלא ראה שמחה זו, לא ראה שמחה מימיו".

ובזה יש להבין מה שהביאו תוספות בשם ירושלמי על מה שאמרו "למה נקרא בית השואבה, תנא, משם שואבים רוח הקודש", ותוספות [נ:] מביאים ירושלמי, שיונה הנביא שמח בשמחה זו ושרתה עליו רוח הקודש, וזהו שמשם שואבים רוח הקודש. ותמוה, מה עניין רוח הקודש לשמחה זו דווקא? אמת ונכון כי איתא שם בירושלמי "אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה, שנאמר "ויהי כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'", וכאן כיוון שרבתה השמחה ביותר בוודאי שהיה מקום יותר להשראת השכינה. אולם מה היה בשמחה זו מעלה יתירה על כל השמחות, עד שעליה דווקא אמרו "שמם שואבים רוח הקודש"?

אכן לפי המבואר אתי שפיר, כיוון שזדונות נעשות כזכויות, ממילא הייתה השמחה גדולה במידה יתירה, עד כי לא זו בלבד אשר נמחל להם העוון הקודם, אלא שאף זכו שהעוונות נעשו מהם זכויות, וזוהי כמובן שמחה גדולה לנפש ממש אין לשער, כמו שאמרנו מקודם, שלכן יש כאן בחינה שאפילו צדיקים גמורים אינם עומדים. ולכן זכו למדרגה גבוהה כזו עד שמשם שואבים רוח הקודש, שזוהי מדרגה יותר גבוהה מן סתם שמחה בעלמא, אשר בסתם אדם בעלמא.

ואפשר שלכן שרו ואמרו אז "אשרי מי שלא חטא, ומי שחטא ישוב וימחל לו!" ולכאורה מה עניינו לכאן?? אכן לפי האמור אתי שפיר, מכיוון שעל ידי השמחה זכו לאהבה, ועל ידי האהבה בנקל יותר לאדם לחזור בתשובה, על ידי שיתבייש מחסדי השם יתברך הטוב ומיטיב, וממילא יחזור בתשובה וימחל לו.

באלה הדברים, אפשר גם למצוא פשר דבר בשיטות התנאים לגבי שיתין אימתי נבראו, שלדעת רבה ברב חנה אמר ר' יוחנן "שיתין מששת ימי בראשית נבראו" (סוכה מט.) ואלו בגמרא (להלן נג.) איתא אמר רבי יוחנן בשעה שכרה דוד שיתין, וכתב רש"י (מט.) שיש בזה

מחלוקת, ע"ש בד"ה מעשה ידי אומנותו של הקב"ה. ובתוספות (ד"ה אל תיקרי) הקשו ר' יוחנן אדר' יוחנן, ודחקו שמא תרי ר' יוחנן הוו. 17

אכן לולא דמסתפינא, יש לומר. **שאלו ואלו דברי אלוקים חיים**, ומר אמר חדא ולא פליגי.

שבוודאי עיקר דש תחת השיתין נבראו הם מששת ימי בראשית, שהרי **"אין כל חדש תחת השמש" כתיב**, ואלמלא נבראו בששת ימי בראשית לא היה בכוחו של דוד המלך לעשות חדשות ולכרות אותן עד עומק התהום.

אכן אחר כך במשך הזמן, שנתקלקל הבריאה, נסתמו מעיינות תהום רבה ולא נודע פתחו איה, ואלו דוד המלך ע"ה שהיה ראש ואבי כל בעלי תשובה כמו שאמרו (ע"ז ד) **"אמר רבי יוחנן אמר רשב"י, לא היה דוד ראוי לאותו מעשה שנאמר "ולבי חלל בקרבי", אלא שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אצל דוד" וכו' ע"ש. הוא דוד, בא וכרה אותן מעיינות מחדש, ומצא הפתח להעלות מן התהום אפילו אלה שנפלו כביכול לנוקבא דתהום רבה, וכידוע שזה המאמר על דוד המלך ע"ה אף הוא ר' יוחנן בעצמו אמרו (בשם רשב"י) כנ"ל. **ממילא אתי שפיר לפי זה הכול. שעל ידי עבודת דוד המלך ע"ה נפתח הפתח, ואחר שנפתח שוב לא נסגר עוד.****

וזוהו עניין **"שיר המעלות"** שהיה אומר דוד, שעל ידי השיר היה מעלה כל אותן נשמות שנטבעו שם מששת ימי בראשית, ואז כולם קיבלו תיקון, על ידי עבודתו ותשובתו של דוד המלך ע"ה, שהוא רגל רביעית במרכבה הקדושה כנודע.

*

ונוכל בזה גם למצוא טוב טעם ודעת על מה שעשו שמחה גדולה הלזו על שאיבת המים גרידא, ולכאורה עיקר המצווה הוא **"ניסוך המים"** ואלו השאיבה היא רק בגדר **"הכשר מצווה"** ו"הכנה למצווה". ובגמרא (סוכה מח) שאלו באמת על דברי המשנה שכתבה **"תוקעין ומריעין"** (בשאיבת המים מן השילוח) **"מנא הני מילי?"** ופירש רש"י: **"מנא הני מילי, שתוקעין ומריעין בשאיבת המים לניסוך"**, ותירצה הגמרא שנאמר בפסוק (ישעיה יב) **"ושאבתם מים בששון ממעייני הישועה"**, ע"ש. ועדיין יש להבין עניין הששון בשאיבה דווקא.

אכן לפי האמור יש לומר בס"ד, כי עניין השמחה הוא על שנמחלו העוונות ביום הכפורים ונעשו כשגגות, ועכשיו בחג הסוכות על ידי 18 שעושים תשובה מאהבה נעשו כזכויות.

והנה במה ייודע אפוא כי עשה האדם תשובה מאהבה? זאת על ידי שמקיים המצוות בחביבות יתירה, ועל חביבות זו מעידה השמחה בהכנה למצווה, שנעשה בהתרגשות הלב ובהתלהבות, על ידי זה רואים שהאדם מחבב ליוצרו. ולכן זהו גם מה שאמרו צדיקים כי "ההכנה למצווה גדולה מן המצווה".

וכמו שידוע מאמר כ"ק אאמו"ר זצללה"ה בעל ההילולא על מאמר חז"ל "כל האוכל ושותה בתשיעי, כאלו התענה תשיעי ועשירי", ודברי מרן השפ"א זצ"ל בנידון, שהאוכל בתשיעי נחשב כאלו התענה שני ימים, תשיעי ועשירי. והקשה אאמו"ר זצ"ל, על שום מה באמת נחשב האוכל בתשיעי כתענית שני ימים, אף יותר מהמתענה בעשירי גרידא. ותירץ, שזאת היא משום שהאוכל בתשיעי היא הכנה למצווה של צום יום הכפורים, עכד"ק. והרי הכנה למצווה כידוע נחשבת אף יותר מן המצווה עצמה כאמור.

וכל זה שההכנה גדולה מן המצווה, זהו מפני שמצווה בעצמה נעשית בפעולת ידיים גרידא, ואלו ההכנה נעשית מתוך אהבה ודבקות. לפיכך היו מקיימים השאיבה לניסוך המים בשמחה יתירה, כי אז היו דבקים באהבת הבורא כאמור (וגם מים רומזים לאהבה כידוע), וממילא הייתה ההכנה בעצמה נעשית ברוב שמחה והתלהבות. לכן נקראת "שמחת בית השואבה" על שם השאיבה שנעשתה ברוב פאר והדר כמו שאמרו תקעו הריעו ותקעו וגו'.

ומכיוון שנעשתה השאיבה ברוב שמחה, ממילא הייתה שם אהבה גדולה לבורא יתברך ויתעלה, עד שהשמחה עלתה על כל גדותיה ונוספה מחילת עוונות במידה יתירה על כל מה שהיה מקודם. וזהו שגרם לכך, שמשם היו שואבים רוח הקודש.

ובדברי קדשו של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע שהזכרנו לעיל, נוכל למצוא טוב וטעם ודעת במה שעושים סכך של סוכה מפסולת גורן ויקב דווקא, ולכאורה למה נעשה סכך מעניין פסולת דווקא ולא מדבר נאה ומתוקן.

19 אכן לפי דברי קדשו של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע יש לומר בס"ד, שיש בזה רמז. כי אותה פסולת גורן ויקב מה שעד עתה הייתה בגדר פסולת, הנה עתה בחג הסוכות, בעת שאנו חוזרים בתשובה מאהבה, אדרבה נעשה זאת למצווה, עד שעושים מזה סכך, והיא חשובה לפני המקום עד ששם שמים חל על הסוכה כמבואר בגמרא. והיינו כנ"ל, שפסולת גורן ויקב זו מתעלה ונעשה יקר ושם שמים חל עליו כי הזדונו נעשו לו כזכויות.

וזהו גודל עניין שמחת החג הזה שעליו נאמר המצווה של "ושמחת בחגך". כי אין לך שמחה גדולה מזו. שאם עד עכשיו נאמר עליו "כי עוונותיכם היו מבדילים ביני וביניכם", הנה עתה קרבנו המקום לעבודתו יתברך היות שנסתלקו העוונות מכל וכל. וזו שמחה גדולה לפני האדם יותר מכל שמחה שבעולם כמאמר "אין שמחה כהתרת הספיקות", והנה עתה אין לנו עוד שום ספיקות בנוסח "היש ה' בקרבנו אם אין" חלילה, אלא מרגישים בחוש ובעליל בבחינת "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקיני", וכאשר יעמיק האדם בזה ימצא שזו השמחה הגדולה ביותר לאדם.

*

ובזה יבואר מה שכתב הרמב"ם ז"ל על שמחת בית השואבה ש"שמחה זו לא היו עושים אותה פשוטי העם, כי אם חסידים ואנשי מעשה", ולכאורה, אם השמחה על כך שזדונו נעשו כזכויות, אם כן הרי השמחה הגדולה ביותר הייתה צריכה להיות דווקא נחלת המוני העם, שהם אלה שהם בגדר בעלי תשובה, יותר מכולם.

אמנם מלבד זאת שבתשובה ישנן מדרגות שונות, הנה פשוטי העם אף שאמנם נמחלו להם העוונות, אכן אין בהם די הרגשה בזאת עד כמה עוונותיכם היו מבדילים וכו', ומה שהרוויחו כעת בחג הזה, ועד היכן הדברים מגיעים. אכן חסידים ואנשי מעשה, אף בעוונות הדקים שיש בהם שכן "כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", המה מרגישים יותר מכולם גודל השמחה האמתית בזה שזדונו נעשו כזכויות יותר מכל אדם אחר שבעולם, הלכך דווקא הם היו המוכשרים ביותר לשמוח ולשמח בשמחה זו, ואלו פשוטי העם היו מושפעים במידה יתרה משמחתם, עד כי גם עליהם נגה האור כמו שאמרו בגמרא "שמשם שואבים רוח הקודש", היינו מעומק השיתין ששם

במרכז התמונה: כ"ק הרה"צ אדמו"ר מקרימילוב זצלה"ה הי"ד
זקנו של כ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל (צולם בשמחה משפחתית)
בפינה למעלה מצד ימין: כ"ק מרן זצ"ל

הגה"ק רבי ישעיהו ענגלארד זצ"ל, רבה של העיר סוסנובצה, אבי מרן זצוק"ל

אור זרוע לצדיק

קווים לדמותו הטהורה של

כ"ק האדמו"ר הרה"צ רבי אברהם ישכר מראדזין זצלה"ה

כתב: הרב ב"צ קלוגמן נ"י [בתוספת עריכה]

ביום כ' תשרי, יום ה' דחול המועד סוכות, יחול יומא דהילולא [הט"ו] של כ"ק מרן אדמו"ר רבי אברהם ישכר אנגלארד מראדזין זצוק"ל.

האדמו"ר זצוק"ל, היה אחד מזקני צדיקי הדור, אחד ויחיד בצדקתו וקדושתו. שימש וכהן באדמו"רות למעלה מיובל שנים, ושמר נערץ בפי כל כזקן אדמו"רי פולין, שנשא בגאון את שרביט ההנהגה הקמאית במלוא הודה והדרה.

האדמו"ר זצוק"ל, נולד בעיירה 'שטמישיץ' אשר בחבל זגלמביה שבפולין, בבית אביו הרב הגאון הקדוש רבי ישעיהו זצ"ל הי"ד, אב"ד קהילת סוסנובצה, במשפחה מיוחסת כנין ונכד להגאון בעל שפתי כהן זצ"ל, הגאון רבי יצחק מייזלש בעל "חוסן ישועות" זי"ע, ולמעלה בקודש. אמו הייתה הרבנית הצדקת מרת אסתר פרומט ע"ה, בת קדושים, בתו של האדמו"ר הקדוש רבי נתן נחום הכהן ראבינאוויץ מקרימילוב, ממשיך לשושלת הקודש של אבותיו הקדושים בעל 'תפארת שלמה' ובעל 'חסד לאברהם' מראדומסק זצ"ל.

זקנו מצד אמו, הרבי מקרימילוב, היה מזקני האדמו"רים בפולין, אשר כיהן כחמישים שנה כאדמו"ר. בנה בית של קדושה, וניהל עדה גדולה וקדושה לתפארת. הרבי מקרימילוב, השתדך עם בתי חצרות גדולי האדמו"רים בימיו, ביניהם האדמו"רים מאוסטרובצה, מאלכסנדר, מפיאסצ'נה, האדמו"ר בעל 'שם משמואל' מסוכטשוב, והאדמו"ר הזקן מסקרנביץ, זכר כולם לברכה.

נכד בכור היה רבנו, רבי אברהם ישכר זצ"ל, לזקנו הגדול, והוא ראה בגיל בעלייתו הרוחנית ובחיבת הקודש שבו לכל דבר טוב ונאצל. הסבא הגדול, קירב את נכדו החביב, אשר הסתופף בצלו ושתה בצמא את מימיו. בחצרות הקודש של זקנו הגדול זכה לפגוש פנים אל פנים רוב אדמו"רי פולין מלפני השואה.

את משנת תלמודו קנה בשקידה רבה אצל דודו, גאון המפורסם העילוי רבי דוד משה הכהן רבינוביץ, בנו של זקנו האדמו"ר מקרימילוב ואחי אמו, שהיה

לימים חתן קרובו האדמו"ר המפורסם מראדומסק רבי שלמה חנוך הכהן זצ"ל (הי"ד). רבי דוד משה נתכהן אחרי כן כראש הישיבה של רשת הישיבות שהקים חותנו האדמו"ר מרדומסק בשם "כתר תורה" על שלושים ושש סניפיו בפולין ובגאליציה.

כן הגה בתורה בישיבת הגאון רבי שמואל אהרן פרדס מזבי"רצ'ה, שנודע כ'עילוי מסטאשוב', מי שכיהן לימים באמריקה במשך עשרות בשנים כעורך ומו"ל 'ירחון הרבני הנודע 'הפרדס'.

בהגיעו לפרקו, ושמנו יצא לפניו, נלקח אחר כבוד לחתנא דבי נשיאה אצל כ"ק מרן האדמו"ר בעל "תפארת יוסף" מראדזין זי"ע, שהיה מגדולי קברניטי הדור בפולין. עם פטירת האדמו"ר והסתלקות העטרה, עברה עטרת ההנהגה לבנו כ"ק האדמו"ר רבי שמואל שלמה הי"ד. לימים העביר האדמו"ר רבי שמואל שלמה זצ"ל חצר קדשו בחזרה לעיר ראדזין, אחרי שנות מושבו בעיר הבירה וורשה, ובעיר זו בקרבת מקום לגיסו האדמו"ר, קבע רבי אברהם ישכר את מושבו. אל גיסו זה ביטל עצמו לחלוטין, ובמרוצת הימים הפך רבי אברהם ישכר ליד ימינו ואיש אמונו של גיסו האדמו"ר. עליו הוטלה המשימה לייסוד ישיבות "סוד ישרים" דראדזין, בעיר ראדזין עצמה ולאחר מכן במספר ערים נוספות, ואף הוטלה עליו בידי האדמו"ר אדרת 'נשיא הישיבה', תפקיד שאותה לא נשא כמשרה של כבוד אלא הפעיל כל כישרונותיו ומרצו וכל כוחו לחיזוק ולביסוס רשת הישיבות.

כבר בימים ההם שלפני המלחמה, היה מנאמני ביתה של 'אגודת ישראל', ובימי מסה ומבחן, כמו לקראת בחירות, עמד ודרש בפני אלפים בשבחה של תנועה זו ומגמת דרכה ותבע ללכת אחריה למען קדשי שמים.

כאשר פרצה מלחמת העולם השנייה, נלווה אל גיסו האדמו"ר רבי שמואל שלמה בנדודיו, בעת שעבר לגטו וולודבה. שם דאגו במסירות נפש לכל ענייני היהדות, ומסרו נפשם לעזור ליהודים הנאנקים במצוקה. כאשר הגיעה אל האדמו"ר רבי שמואל שלמה השמועה, כי רוצחים יהודים ביערות סוביבור, גזר תענית במשך שלושה ימים ושלושה לילות.

באותה תקופה נוראה, לכדו הצוררים הנאצים את הבונקר שבו שהתה משפחת הרבי מראדזין, ודרשו מיושביו לצאת. כל היוצאים, כולל זוגתו הרבנית הי"ד, נורו במקום. רבי אברהם ישכר בעצמו סירב לצאת, וטען כי אסור בשום אופן להסגיר את עצמו לידי הרשעים ימ"ש. הם השליכו רימונים לתוך הבונקר, אשר התפוצצו, אולם בניסים גלויים הוא לא נפגע. מאוחר

יותר, ביום המר והנמהר כ"ט באייר תש"ב, הוצא גיסו האדמו"ר להורג על קידוש השם. היה זה בעיצומו של יום שבת קודש.

24

במצוות הרבי הקדוש, בטרם עלה במעלות קדושים, יצא רבי אברהם ישכר מהעיר וולודאבה, יחד עם החסיד הנאמן רבי מוטל רייכמן ז"ל, שגם זוגתו הי"ד נהרגה במהלך הזמן, והם נמלטו לתוך היערות. יערות פולין היו להם למסתור ולמחסה במשך כמעט שנתיים, כאשר מעת לעת נאלצו לשנות מקום מחבואם לבל יתגלו, ונסי נסים נעשו להם על כל צעד ושעל, כאשר מימינם ומשמאלם נופלים חללי חרב ורעב ומתגלים מקומות מסתור בזה אחר זה, ותמיד ברגע האחרון ובנסים גלויים הייתה להם נפשם לשלל. הם לבשו כתונת אחת לעורם במשך כל הזמן הארוך ששהו בחפירות ובמקומות מסתור במתבנים כפריים שבסביבה, ניזונים מפירורי לחם ותפוחי אדמה ובצלים שעלה בידם לסחוב מכפריי הסביבה או לרכוש תמורת כסף ותוך סיכון עצמי רב. הם חיו כאמור בתנאים לא תנאים, אולם חייהם ניצלו בחסדי שמים. הרבי עצמו סיפר, כי בימים הנוראים ההם, בהיותו בודד וגלמוד ביער, החזיקו אותה רעיונות החסידיים שאותם הרבה לשנן עם החסיד הנאמן והמסור ששהה לצדו.

לאורך כל שנות מחבואו, דאג במסירות נפש לקיים את המצוות ולשמור על כל קוצו של יו"ד, בחירוף נפש עמל לשמור על דיוקנו היהודי בזקנו ובפאותיו, כך נהג לאורך כל משך שנות המלחמה. אפילו בימים האפלים ההם, מעולם לא הפסיד 'סעודת מלווה מלכה'. ה'סעודה' יכלה לכלול חתיכת תפוח אדמה חיה, או למצער אף פרוסת צנון, העיקר שיהיה משהו לכבוד ליווי שבת מלכתא.

בתנאים הקשים והנוראים, בהם היה מחופר בבור בתוך היער, סיכך את 'סוכתו' קרי הגומחה שבעמקי האדמה היערית והבוצית, בענפי אילן, ופעם אף התבטא שהייתה זו סוכה שצלתה הייתה מרובה על חמתה.. וכך ישב 'בצלא דמהימנותא' כפשוטו, בצלה של האמונה, וקיים בחירוף נפש את מצוות סוכה.

בהגיע חג הפסח, שם נפשו בכפו והשיג מעט קמח, ואפו מצות של מצווה ביער. עד יומו האחרון נשתמרו בידו שיורי מצה של מצווה ביער, בחינת 'משארותם צרורות בשמלותם', פיסת מצה של אפיקומן שאפו על גחלים בלב יער. מן העניין לספר, כי במי שהותו ביערות היה אפילו מקרה אחד שבו סידר קידושין ליהודי שנחבא מפני הנאצים הרוצחים ועוזריהם.

25 לאחר סיום ימי המלחמה, כאשר נתגלה היקף החורבן הבלתי נתפס, שב לעיר ראדזין החרבה, מתוך תוחלת נכזבה למצוא דבר מה מהחצר החרבה והשוממה, וכן חיפש אחר כתבי היד של אדמו"רי ראדזין שהוטמנו בקירות בית בגטו וולודבה, אולם לגודל האכזבה לא נמצא דבר, הכול מסביב חרב ונחרש עד היסוד ולא נשאר שום זכר לראדזין היהודית, מיד המשיך בנדודיו באזור והתקדם לכיוון הערים וורשה ולודז', שם התאספו יהודים משארית הפליטה. למרות היותו בעצמו פליט וגלמוד, נשא עיניו לעזור ליהודים לשקם את חייהם ההרוסים ולהתחיל הכול מחדש. מסר נפשו להחיות את העצמות היבשות, ובהחייאת רוח היהדות והקמת מוסדות תורה וחסד לפליטים האודים המוצלים והעשנים. אף סידר קידושין לפליטים שאיבדו את הכול, וגילה תעצומות נפש להקמת בתייהם מחדש.

אחרי כן חזר רבי אברהם ישכר לעיר אביו סוסנובצה, שם החל לכהן כרב ואב"ד, על כסאו של אביו הקדוש שנהרג במהלך המלחמה על קדושת השם, ואשר כיהן עד המלחמה כרבה של העיר. 'סוסנובצה' הפכה באותם הימים למין 'תחנת מעבר' שבה עברו אלפי פליטים שהתרכזו באזור לאחר ששבו מן המחנות שבגרמניה מזה, וכן מערבות רוסיה ומגלות סיביר מזה. ביתו הפך להיות כתובת לכל נדכא ונצרך. הוא חלק מפתו לאחרים, צמצם את פינתו הפרטית עד למינימום ופחות מכך, ובמשך חודשים מסר את ביתו למגורי הפליטים ודאג לכל מחסורם ברוחניות ובגשמיות. אלפי הפליטים שעברו דרך סוסנובצה, מצאו אצלו מחסה ואוון קשבת ולב פועם. ביניהם היו אדמו"רים ורבנים לשעבר, וכן משפחת מרן אדמו"ר בעל 'חלקת יהושע' מביאלא, ששב שבור ורצוף עם משפחתו מגולת סיביר, ועוד.

כל אלה באו לצד עיסוקו הרוחני העשיר. בסוסנובצה הקים תלמוד תורה וישיבה לפליטים וילדיהם. דאג לכל ענייני היהדות, כמו גם לשחיטה כשרה. אף הקים בית דין מיוחד להתרת עגונות – שאלה בוערת שהייתה חיונית מאוד כדי לאפשר לפליטים שנישאו לפני המלחמה או במהלכה – להקים בית יהודי מחדש. הוא סידר אז קידושין למאות. את כל כספו, עד לפרוטותיו האחרונות, פיזר והוציא כדי לגאול ספרי קודש שהתגוללו מימי המלחמה תחת הגויים והכפריים שבזו את בתי היהודים שנטבחו ללא חמלה ולא חזרו עוד.

באותם הימים, גם כיהן לצדם של הגאון רבי יצחק אייזיק ליעבס זצ"ל, רבה של בייטום שבשלזיה תחתית, ורבנים אחרים שכיהנו באזורי המעבר, כחבר וועד הרבנים של הקהילות הקדושות בפולין שאחרי המלחמה. ועד אשר פעל במשך כמה שנים. פעילותו בסוסנובצה נמשכה קרוב לשלוש שנים, משנת תש"ה עד שנת תש"ח.

בסוף שנת תש"ח, כאשר אזור סוסנובצה התרוקן כמעט מיהודים, נסע למדינת צרפת, שם, בעיירה 'יינוביל' שליד פאריז, התרכזו 'קיבוץ' גדול של פליטים חסידיים מיהודי פולין, להזמנת ידידים ומעריצים מאנשי קהילת סוסנובצה שהשתקעו בינתיים בארצות הברית, נסע בעצמו לאמריקה, ושהה שם עד שנת תשי"ב. באמריקה של אותן השנים, דאג להוציא לאור מכתבי קדשם של זקניו הקדושים משושלת רדומסק, כך ההדיר מחדש את ספר 'תפארת שלמה' על המועדים, וכן הוציא לאור במהדורה חדשה ספר 'הגדה של פסח' עם פירושי זקני האדמו"ר המפורסם בעל 'תפארת שלמה' מרדומסק, לצד פירושי האדמו"ר מגור בעל 'שפת אמת'. ספרים אשר כלו ועלו בלהבות בשנות השואה, וכעת חזר והדפיסם לבל יכבה נרם לעולם ועד ולמען תחייתם המחודשת ביבשת אמריקה.

באותה שנה, שנת תשי"ב, נענה לקריאתם של אנ"ש שרידי ופליטי חסידי ראדזין שהתלכדו בארץ הקודש, ועלה בגפו לארץ ישראל. כאן הקים את ביתו מחדש עם נוות ביתו הרבנית הצדקנית ע"ה, מגזע תרשימים, אישיות נאצלה שעמדה לימין קדשו במשך עשרות בשנים במסירות ובנאמנות, ורב חלקה בהקמתו מחדש של בית ראדזין.

בשנת תשי"ג, התקיים מעמד נרגש של הכרתו של רבה של סוסנוביץ, רבי אברהם ישכר, מי שכיהן כאמור עד לשואה כנשיא ישיבות 'סוד ישרים' דראדזין בעמדו לימין גיסו כ"ק האדמו"ר רבי שלמה שנספה על קידוש השם, הי"ד. וכך היה לממשיך שושלת הזהב של אבותיו ורבותיו הקדושים. בנוכחות עשרות רבות של שרידי חסידי ראדזין שהגיעו במכוניות ובאוטובוסים מכל חלקי הארץ, בתנאי התחבורה הקשים דאז, וקיבלו על עצמם בהתלהבות ובחרדת קודש את מרותו.

מיד עם התמנותו, ראה כייעוד להחיות מתוך הרמץ את הגחלים הלוחשות של חסידות ראדזין בערים מרכזיות ברחבי הארץ. כך קמו שני בתי חסידים בתל אביב, בבני ברק, בחיפה, בירושלים, בנתניה, בפתח תקווה ובחולון. אף עמל ללא לאות לחדש ולהקים את ישיבת 'סוד ישרים' בירושלים עיר הקודש.

במשך עשרות בשנים עשה הרבי בהתלהבות קודש להחזרת עטרה ליושנה של מצוות 'תכלת בציצית', כפי הדרך שסלל והורה חותנו זקני האדמו"ר הגאון הקדוש רבי גרשון חנוך העניך זצ"ל מראדזין בעל 'אורחות חיים' ו'סדרי טהרות'. הטיפול בתעשיית צביעת התכלת לציצית הופסק בנסיבות הטראגיות של השואה, האדמו"ר עמל ויגע בכל כוחותיו לחדש את מסורת צביעת התכלת, כפי שראה ונכח בעצמו בעת התגוררו במחיצת קדשו של

27 גיסו האדמו"ר הקודם הגאון הקדוש רבי שמואל שלמה הי"ד, שנרצח כאמור על קידוש השם בשואה האיומה. לשם כך היה צורך להתגבר על הקושי העיקרי, שהוא הפקת צבע התכלת מדם החילוון שהינו שחור כדיו כדברי הרמב"ם. אלפי יהודים, חסידי ראדזין ובני קהילות אחרות, בארץ ישראל ומחוצה לה, אשר נדבה ליבם לקיים כהלכתה את מצוות התכלת בציצית אשר אבדה במשך שנות הגלות הרבות, זוכים לכך בעקבות פעלו הגדול של האדמו"ר זצוק"ל.

בנסיבות שהזמן גרמן, הוצרך הרבי לעקור לשנים מספר לארצות הברית, שם בנו עבורו בני קהילתו, יוצאי העיר סוסנוביץ ויהודים משארית הפליטה של חסידויות ארץ פולין, בית מדרש וקהילה חסידית ברובע קרונהייטס שבברוקלין, שהיווה בשעתו מרכז תוסס ליהודים וליהדות, ומוקד משיכה לאנשי שארית הפליטה, שביקשו להתחמם לאורו של הרבי. עשרות רבות של משרידי פולין, ובמרכזם ניצולי שואה, התרכזו סביבו והתחממו לאורו. הם ראו בו בבואה נאמנה ונאצלת משרידי רבני יהדות פולין המעטירה ומאנשי מעלה מחצרות הקודש שנכחדו בחורבן יהדות פולין.

הרבי זצ"ל אחז ודגל במידתו של אהרן הכהן, שהיה אוהב שלום ורודף שלום. היה אוהב את הבריות באהבת אמתית, אהבת נפש, ומקרבם לתורה. לעולם אינו מקים מחיצות מסביבו, אלא אדרבה, מקרב כל אדם בסבר פנים יפות. הוא זכר כל אחד בשמו ובשם אבותיו עד למעלה בקודש, ויהודים ראו בכך מישהו שמזכיר להם את שורשיהם העתיקים ומחייב אותם ללכת בדרכי אבות.

בשלהי שנת תשל"א, נעתר הרבי להפצרות אנ"ש חסידי ראדזין שבארץ ישראל, והתיישב בעיר התורה והחסידות בני ברק. כאן הוקם בניין בית המדרש הגדול של חסידי ראדזין. בהיכל קדשו ניהל עדתו במישרין בשובה ובנחת. יהודים מכל השכבות ומכל העדות, ללא הבדל מעמד או מוצא, עניים ועשירים, תלמידי חכמים נכבדים ופשוטי העם, כולל 'סתם יהודים' מדיירי הסביבה, כולם מצאו אצלו אוזן קשבת וכתף תומכת, הם ידעו כי יכולים הם למעשה לגשת אל הרבי ולהשיח בפניו כל המעיק להם ומעסיק אותם בכל עת ושעה מבלי להזמין ולקבוע 'תור', ולבקש ממנו עצה וברכה. קיבל כל יהודי בסבר פנים יפות ומאירות, בעדינותו ובטהרת נפשו נפתרו חלק מן הבעיות המעיקות, בעצם ראיית פניו המאירות ובנועם שיחו.

מאות היהודים, חסידי ואוהדי בית ראדזין אשר הסתופפו בצל קדשו, ראו בערגה את ההתלהבות העמוקה שלו בקיום מצוות, את החיות אשר שאב

מעבודת הקודש. הם השתאו לגלות כיצד גם בזקנותו המופלגת אינו מוכן לוותר על תג וקוץ של יו"ד והביטו בהשתאות איך ענייני הגשמיות מאכל 28 ומשתה, כמעט ואינם תופסים מקום אצל הרבי. אף אהבת הממון אינה תופסת כל מקום אצלו, וניקיונו בדברי ממונות היו לשם דבר, עבור ממון לא מוכן היה לזוז מאף אחד מדרכיו והנהגות קדשו.

פרקים שלמים ניתן לכתוב אודות מידת 'אהבת ישראל' שפיעמה בקרבו, על טוב הלב והמסירות עבור הזולת, על אצילות הנפש וזוך הרעיון, אשר קרנו מאישיותו הסגולית. בכל מקום שבו התגורר, עמל בכל עוז לסייע לכל יהודי שנזקק לטובה כלשהי שיכל לעמוד לו לעזר ולהועיל. כבודו ומעמדו לא היו חשובים בעיניו, וביותר כשהדבר היה נוגע בלעשות טובה ליהודי.

היה מצר בצרתם של ישראל, צרות הפרט והכלל שהגיעו לשולחנו, נגעו בליבו הרגיש. רבות היה מסיח באוזני מקורביו על בעיות הכלל והפרט שלא נתנו לנפשו מנוח.

איש אמת היה הרבי. לעולם לא עשה דבר שלא היה ברור אצלו כאמת ברורה. ענוותן ושפל ברך. מחל על כבודו והתהלך בצניעות מופלגת ביחס למעמדו הרם ובענוותנות ללא שיור, עד שלא הרשה שישמשוהו.

מוניטין יצאו לגדלותו בתורה. היו לו קשרים עמוקים עם רבים מגדולי הדור, שהעריכוהו וכיבדוהו. בפגישותיו עם גדולי תורה ועם אנשים של צורה, היו שומעים מפיו אמרות וציטוטים נרחבים מש"ס ומדברי הצדיקים הקדמונים.

היה נאמן ביתה של אגודת ישראל, ובכל מערכותיה היה מן המסייעים בכל לב לרומם באמצעותה כבוד שמים.

בהשראתו ובהכוונתו, נכירה תנופה רוחנית בהוצאתם לאור עולם של ספרי רבותינו הקדושים מראדזין, במהדורות חדשות ומפוארות. ביניהם הספרים רבי ההיקף 'סדרי טהרות' שני כרכים גדולים על מסכתות כלים ואהלות שבסדר טהרות, ובהמשך באו הספרים הקדושים 'מי השלוח', שלושת ספרי התכלת, ספר 'תפארת יוסף' מאת חותנו האדמו"ר הקדוש, וכן 'שער האמונה' שהוא הקדמה ופתיחה לספר 'בית יעקב', ועוד.

כן דאג וביסס הרבי זצ"ל את מוסדות חסידי ראדזין בארץ הקודש. ייסד כאמור בתי מדרש לחסידים בבני ברק (בנוסף לבית המדרש הגדול, גם ביהח"ס ברחוב הרצוג), בירושלים, בחיפה, בפתח תקווה ועוד, אשר פורחים ומשגשים בחבורות חסידים וצורבים כמו גם בעלי בתים, המקיימים את משנת תלמודם בבתי המדרש. בהשראתו של הרבי הוקמו חבורות לאברכים ובחורים

לתפארת הדרך הקדושה שהתוו מדורי דורות האדמו"רים הקדושים לבית איזביצא-ראדזין, זכותם תגן עלינו.

בשנותיו האחרונות נחלש האדמו"ר למאוד, וכבר לא יכול היה לפעול ולהפעיל כבימים הראשונים. אף על פי כן ראו בחוש, איך שמתאמץ לבל דבר שבקדושה. בכוחות אחרונים שעמדו לו, ובני המשפחה וחסידים הנאמנים מסייעים בכל הנדרש. וביום כ' בתשרי לפנות בוקר, בערב הושענא רבא, עלתה נשמתו הטהורה של הרבי למרומים, לדאבון ליבם של מאות חסידיו ומעריציו בין כל שכבות הציבור בארץ ובחו"ל, וכל בית ישראל. ובאותו היום הובא לקבורה בירושלים עיר הקודש והמקדש במרומי הר המנוחות חלקת הרבנים. זכותו הגדולה של הרבי תגן עלינו ועל כל ישראל, אמן!

ברחה כבוד מברכים אנתו בברכת מו"ט את הרב הגאון שליטת
 אוחסין מי ישיעי ענגלארד שליטת האבדקיק מאנדויב ראש
 אעד ומסקה על היסודים בחדר יסודי התורה הכללי בפה מאסנאווי
 לארושי בני הנעים החריף אברהם ישכר שיהי עם בת הגאון
 ועדיק האיוסורד מראדזין שליטת. מולם יאר כאור שבעהים
 וינוו לעבוד עבודתם הקדושה על הרי ציון וירושלים.
 אלמר ישראל פרידמאן, משה דיין בשם מנהיגי החדר.

אלוהים ברכות זכות נדא טבא הנני מברך את כבוד ידו
 שב הגאון המפורסם מוה"ר ישיעי ענגלארד שליטת
 עם ירבות ביתו ובנו החתן המופלג נמר אברהם ישכר נוי
 לארושי את בר הה"צ אדמו"ר שליטת מראדזין. ית ה'
 שתי אגודתם אגודת נצח ודרכם תהי מנה בעושים צוה התורה
 למסורה מתוך עזר ואישו ומשכעו מהם רוב נחם כפי אית נאשכם
 אידכם השמח בשמחתכם.

שאול ווארמאן, בערלין, הקלדיין שטר. 70 באוקטובר

את חברנו הנכבד חבר הועד ראגודתנו הני' המשי' השנון שליטת
 אוחסין, מר אברהם ישכר נוי ענגלארד לארושי את בת
 אוחי' אדמו"ר מראדזין שליטת מברכים אנו בברכת מו"ט
 אמה ונלככה. תורה ונעולה יתאחדו על שבתנו.
 אני צעירי אמוני ישראל סימוביין.

ברכת מו"ט חטה ולכבוד הנני מברך את מרן כ"ק אדמו"ר
 שליטת מראדזין לארושי בתו המהוללת תהי ויהי מלפניו ית שתי
 להצלחה, ולכל בית ישראל יהי הרחה, וינוסו יטן ואנתה, ואשרי העם
 שלו בכה.

ברכה הדיוס המתאבק בעמר רגליו
 אברהם איזנברג.

קטע מכתב מוועד הקהילה ופועלי אגודת-ישראל בסוסנוביץ ובענדין, אל הר' בנימין מיניץ ז"ל, נציג פאג"י בוועד ההצלה של היישוב בארץ ישראל:

"ב"ה, ג' לסדר 'אל הארץ אשר אראך', סוסנוביץ יע"א, תש"ו [דף היומי – נדה ל"ח] את הצרור עם חמשה זוגי תפילין וציצית שכב' שלח [=רבי בנימין מיניץ ז"ל] לבנדין, קיבלנו לנכון בשבוע זה ותודה רבה בזה.

"בקבלת צרור הנ"ל שמחנו בפעמיים, אחת עם נתינת האפשרות לנו לקיים מצווה חביבה זו בהכשר גמור, כי לא היו לנו תפילין כשרין בוודאי. אותן התפילין שמצאנו כאן, בחזרנו ממאסר הקונצנטרציה-לאַגֶּער [=מחנות ריכוז] בארץ אשכנז, בידי עכו"ם, אין בגלילנו אף סופר אחד שיוכל להגיה אותן, והוכרחנו לברור מהם היותר מיוחדים ולהניחן, ורק מיעוט מידידינו יש להם התפילין שלהם עוד מלפני החורבן, והם אותם שלא היו בהלאגערס שבארץ אשכנז רק החביאו עצמם במחבואות שונים אצל עכו"ם מכיריהם, ולא ראו כמה שנים פני שמש. והשנית, שמחנו בזה בתור דרישת שלום מארצנו הקדושה, והיא אצלנו כעין ניהום אבלים מרחוק, כי כולנו פה אבלים ויתומים ואין מי לנחמנו. כולנו שנאספנו הננו בצרה הזאת, שנלקחו מאתנו עטרת ראשנו ותפארתנו ואת שאהבה נפשנו, חבל על דאבדין וה' ינחמנו וינקום דמם.

"... ועתה מודיעים אנו, שברוך השם ייסדו פה בסוסנוביץ קהילה עברית, ומספרה קרוב לאלפיים נפש כ"י, עם כל מוסדותיה כמו תלמוד תורה, מקווה, בית תבשיל בהכשר, ובית כנסת בבית האדמו"ר מראדומסק זצ"ל, כי המקדש מעט שהיה בעירנו שרפו העמלקים כמו בכל עיר ועיר.

"וגם נתקבל לרב בעירנו הרה"ג רבי אברהם ישכר ענגלארד שליט"א, בן הרה"ג רבי ישעיה זצ"ל, האבד"ק סוסנוביץ מקדמת דנא. ולו אנחנו צריכים להביע תודתנו, כי לא נח ולא שקט עד שהרים את מצב קהילתנו למדרגה זאת בכל ענייני כשרות ויהדות. והוא מיחידי סגולה הרבנים המצוינים משרידי דור הישן, חתן האדמו"ר מראדזין זצוקללה"ה. וגם נתארגנה בעירנו מחדש אגודת ישראל ששמה היא 'פועלי אגודת ישראל', וגם קיבוץ 'בנות אגודת ישראל', וכבר ייסדו 'בית יעקב' לילדות".

"הכותב בשם הקהילה העברית, מזכיר, יעקב שלמה סג"ל פרדס [החותם], בשם נשיא האגודה, חנוך הענוך שענבערג, בן ר' יצחק מאיר ז"ל".

[מתוך: "שערים", ט"ז טבת תש"ו]

כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל, בשיחה עם יבלחט"א כ"ק מרן אדמו"ר מגור שליט"א. למטה: כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל במעמד סיום הש"ס דף היומי בבני ברק, לצדו כ"ק אדמו"ר מנאראל זצ"ל

מכתב קודש

מאת כ"ק מרן אדמו"ר מוהר"ר אברהם ישכר זצלה"ה
 שנכתב אל אנשי השטיבל דחסידי ראדזין בעיר חיפה יע"א
 ובו דברי חיזוק ובקשה לעורר על עניין התקבצות וקביעות התפילה
 בבתי החסידים

יום ה' לסדר 'השקיפה ממעון קדשך' ט"ז אלול תשכ"ו לפ"ק ניו יארק
 לכבוד ידידנו אנ"ש היקרים חסידי ראדזין בעיר חיפה, ה' עליהם יחיו

אחר דרישת שלומכם הטוב באהבה,

היות ששמעתי ע"י ידידנו היקר החסיד ר' מרדכי רייכמן שיחי, שב"ה
 החלטתם להתפלל תפילה בציבור בבית החסידים בעירכם מידי יום ביומו,
 שמחתי ונהניתי על זה מאוד. ומתוך שמחה זו, יעלה נא בזיכרוניכם כמה
 יגיעות השקעתם בשעתו בהתיסדות בית החסידים, וכמה הרפתקאות נפגשתם
 בזה אשר לא יאומן כי יסופר. והודות לנדבת לבו של ידידנו ר' אהרן גרובר
 נ"י, זכיתם למקום קבוע ותמידי.

וכדאי לשים לב על העבר, ואנחנו המה שרידי חרב האודים המוצלים מאש
 מהחסידות המפוארת דראדזין מאז, אשר היינו לאלפים ובתי החסידים
 בארצנו הקדושה היא המזכרת היחידה מהרשת של בתי החסידים בפולניא
 מלפני החורבן. וזו היא הנצחת שמם של אלפי הקדושים מאנ"ש הי"ד.

לזאת באתי במכתבי זה לעורר אתכם על עניין כאוב וחשוב אצלי. ובוודאי גם
 אצליכם, כי לדאבוננו הגדול אנ"ש מוזנחים ומשתמשים באדישות לגבי בתי
 החסידים בכלל ובעירכם בפרט. כמובן כל אחד ואחד טעמו ונימוקו עמו אשר
 כוונתו לשם שמים. וכדאי לעיין בספר הקדוש מי השלוח פרשת בחקותי,
 בד"ה אם בחקותי תלכו.

"אם בחקותי תלכו". במדרש הדא הוא דכתיב חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל
 עדותיך. ובכל יום ויום הייתי מחשב אלך למקום פלוני, והיו רגליי מוליכות
 אותי לבתי מדרשות ולבתי כנסיות]. אף כי כוונת דוד המלך ע"ה לא היה ח"ו

לילך לדבר הרשות [ע"ש עד הסוף], אולם דוד המלך ע"ה חשב כי אולי לא קיים רצון השי"ת, ונגד עומק רצון השי"ת הדבר הזה הוא כדבר הרשות. וכן לפעמים באים מחשבות כאלו לבן אדם מחשבת הקודש כדאיתא הלאה 'ואכלתם ישן נושן' - 'ישן' היינו במקום שאדם יתחיל להתיימש מהמעשה ו'נושן' הוא מעשה שכבר מיומש אצלו. והבטיח הקב"ה שעוד יגיע לאדם הנאה מאלו המעשים.

לדעתי כל המאמר הזה מכוון לזמננו במצב שאנו נמצאים כהיום, שאנחנו מיישמים את עצמנו במחשבה ובמעשה וזה גורם להירוס גדול לכל העניינים. ולאות-מופת, בדרכי לארה"ק לפני כמה שנים עברתי דרך לונדון, ובמקרה בא לידי העתק מכתב של כ"ק חותני מרן הגאון הקדוש האדמו"ר זצלה"ה בעל 'תפארת יוסף' שנכתב לפני בערך שבעים שנה לאנ"ש חסידי ראדזין בעיר מפורסמה בפולין, אשר הרעיש עולם על זה ודרש מכל אחד ואחד בחסידות לבקר ולהתפלל בבית החסידים. וזה היה בימי שגשוג החסידות ומכל שכן אנחנו מחויבים לציית ולשמוע לדבריו הקדושים בזמן הזה עכשיו.

והנה בפרשת ויצא בפסוק 'ויירא ויאמר מה נורא' וכו' פי' רש"י הק' 'כד מטא לחרן, אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותיי ולא התפללתי בו? יהב דעתיה למהדר'. והתורה היא נצחית, ומראה לנו את הדרך לכל הזמנים ולכל המקומות. ובוודאי אין המקרא יוצא מידי פשוטו. לצערנו הרב, המקומות שהתפללו בו אבותינו נחרבו, ואין ספק שאבותיו של כל אחד ואחד, היו מתפללים בחבורה ובמקום קבוע של אנ"ש.

לכן לדעתי עצם קיומם של בתי החסידים נחשב למקום שהתפללו בו אבותינו ועלינו להמשיך במסורת אבותינו הקדושים הי"ד.

על כן אני מבקש מכל אנ"ש לחזק ולבצר את החבורה. חוסו נא על עמלכם, להיות מהתומכים בנפשם לבקר ולהתפלל בבית החסידים מדי יום ביומו. ובזכות זה השי"ת יעזור לכם בשפע ברכה והצלחה בגשמיות ורוחניות, ותזכו להיכתב ולהיחתם בספר חיים טובים בתוך כלל ישראל ולשנת גאולה וישועה.

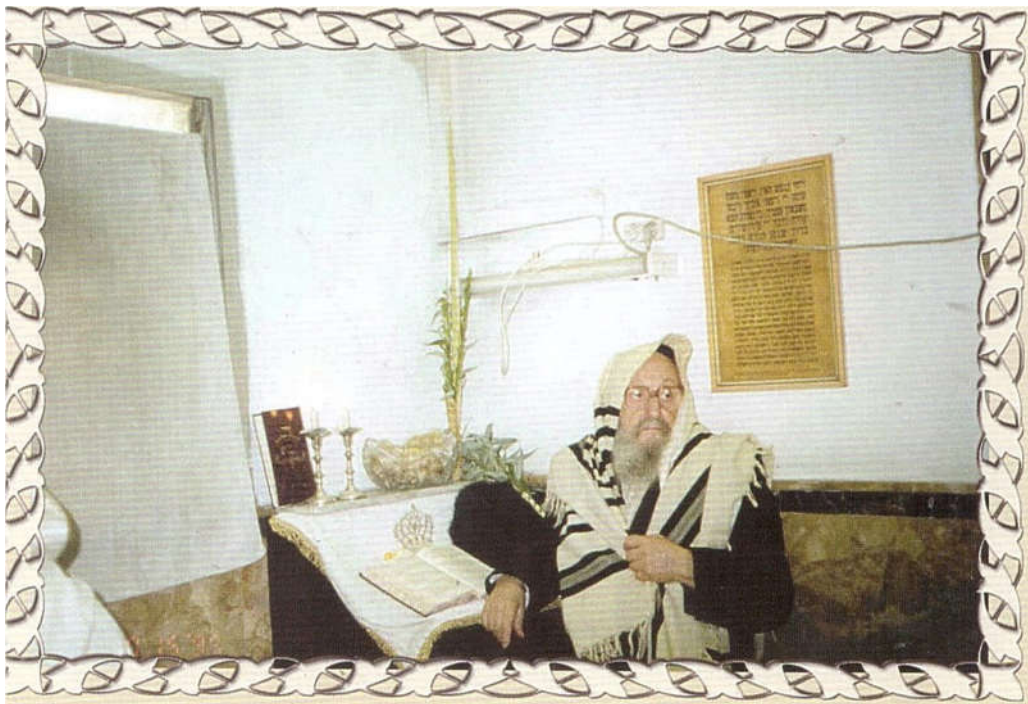
כברכת ידידכם אוהבכם הדורש שלומכם הטוב

(חי"ק)

נתקבל מאת ידידנו הרה"ח ר' גרשון כ"ץ שיחי' מעיר חיפה, גבאי בית החסידים ראדזין דשם, מגנזי אביו החסיד הוותיק הר"ר השל כץ זלה"ה, מלפנים גבאי בית החסידים בעיר הנ"ל. ותשואות חן לו על כך ויבורך מן השמים בכל טוב סלה.

כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל בריקוד של שמחה
עם כ"ק מרן האדמו"ר מויז'ניץ זצ"ל בעל "ישועת משה"

כ"ק מרן זצ"ל בחול המועד סוכות
בתפלת שחרית בבית המדרש

“ופרוש עלינו סוכת שלומך...”.

כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצוק"ל
במסיבת שמחת בית השואבה
בסוכת בית המדרש

ברכת

ג מ ר ח ת י מ ה ט ו ב ה

ופתקה טבא

ענינו בזכותא דאברהם רחימא ענינו

זכותו יגן עלינו